

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Udje „Katol. Makovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta šte. 5, vsprejema naročnine, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne petitive za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do torka opoldne. — Ne zaprte reklamacije so poštnine proste.

Današnja številka obsega 8 strani.

Ob začetku šolskega leta.

Nekaj dni še in zopet se bodo odprle duri naših srednjih in tudi velikega dela ljudskih šol na Sp. Štajerskem. Ob takem času naše ljudstvo začuti vso bridkost svojega položaja, v katerem se nahaja. Zaman išče naš kmet v teh dnevih vrata, skozi katera bi popeljal svojega otroka, da bi ga storil deležnega dobrot, slovenskemu ljudstvu namenjenih šol.

Srednje šole so na Spodnjem Štajerskem take, kakor da bi na tej zemlji stanoval izključno nemški narod. Le z največjo težavo smo si priborili slovenske paralele na mariborski gimnaziji in nemško-slovenske razrede na celjski gimnaziji. Na Ptujju imamo deželno gimnazijo, ki pa je docela nemška in kjer je vsa vzgoja zagrizeno nemška. Kako se more storiti pri srečanju našemu kmetu, če gre mimo šole, namenjene za slovenski del Štajerske, kjer pa je pouk samo nemški, kjer je otrok slovenskih starišev tujec, pač pa še nemški tujec šopiri kot domačin!

Da se napolni za slovenske kraje namenjena deželna gimnazija, so sezidali nemški Studentenheim, v katerem od vseh vetrov Avstro-Ogrske nabirajo nemške dijake, in sicer navažno take, ki po drugih šolah ne morejo izhajati. Slične razmere vladajo v Celju.

Mariborska realka je otrokom našega slovenskega naroda skoraj popolnoma zaprta. Poučuje se le v nemščini, in zato je število tistih slovenskih dečkov, ki študirajo na tem zavodu, prav majhno, in še tem se da dovolj in dostikrat čutiti, da se jih le nekako trpi. Vsled tega se dajo mnogoteri slovenski stariši zapeljati, da svojega sina na tej šoli vpišejo kot Nemca, češ, da bo boljše izhajal.

Zaman tudi obrača naše ljudstvo oči po slovenskih strokovnih in gospodarskih šolah, po poljedelskih, trgovskih in obrtnih šolah, in tako se v našem ljudstvu utrjuje zavest, da je v krogu drugih avstrijskih narodnosti zapostavljeno in kruto zanemarjeno od poklicanih državnih in vladnih činiteljev.

Take pritožbe se vračajo ob vsakem novem šolskem letu. Vračajo pa se tudi razni opomini. Slovensko ljudstvo, porabi tiste slovenske šole, ki jih imaš! Ne sili svojo deco v samonemške šole! Ravno te dni se klatijo okoli slovenskega kmeta, viničarja, obrtnika in delavca agentje in priganjači za nemške šole. Njihova usta so polna hvale o blaženi nemščini kot edinozveličavnem jeziku. Njihova srca pa prekipevajo

sovraštva do slovenskega ljudstva in slovenskega jezika.

Očetje in matere v okolici Celja, Maribora, pri Sv. Lenartu, v Poljčanah, v Laškem trgu, na Muti in kjerkoli so nemške javne in šulferajnske šole, ne dajte se preslepiti in ne prodajte slovenskih otrok tujcu! Znana vam je prislovica: „Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš“. Čim več jezikov kdo zna, tem bolje je za njega, tem lažje najde zaslužek. Mi pravimo: Dobro, učijo se naj slovenski otroci tudi nemško, pa v slovenskih šolah! Toda šulferajnske in druge samonemške šole izključujejo slovenski pouk; v njih se otrokom ubija v glavo le nemščina, slovenska beseda je prepovedana. Tisti gospodje kateheti, kateri se trudijo, da bi se slovenski otroci vsaj najglavnejše krščanske resnice in molitvice naučili in molili v slovenskem jeziku, ker nemškega ne znajo, se tožijo pri vseh pristojnih in nepristojnih oblastih, češ, da so narodni hujskači. Take šole res niso učilnice, temveč mučilnice za mladino. Mladi razum se tu ne more razvijati, temveč se zatira, še bolj pa se zanemari vzgoja srca. Kako bi naj tujenarodni ali nemškutarski učitelj vzgajal srca naše mladine, ko pa sam za slovensko mladino nima srca!

Nemci sami so že prepričani, da edino z nemščino ne izhajajo. Zato so izdali geslo: „Učimo se slovenski!“ — Po srednjih šolah so za Nemce vpeljali slovensčino kot prostovoljni predmet in prigovarjajo nemškim dijakom, naj se učijo slovenski, če hočejo dobiti enkrat dobre službe. Kako se upošteva važnost in potreba slovensčine, se tudi vidi iz zasebnih slovenskih tečajev, kjer se nemški mestni gospodje in gospodične prostovoljno in mnogoštevilno učijo slovenskega jezika. Nemci upoštevajo resnico pregovora: „Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš“, za Slovence pa uveljavljajo šulferajnske in nemške šole načelo: Uči se samo nemščine, pozabi in prodaj slovensčino, potem boš srečen in se ti bo dobro godilo na zemlji! — Kaka hinavščina in hudobija!

Zatorej stariši, če hočete svojim otrokom dobro, ne dajte jih v šulferajnske in samonemške šole! Materni jezik je podlaga, na kateri mora sloneti prava vzgoja in na kateri se pridobiva vsakatero znanje, tudi znanje drugega jezika.

Kolera.

Navadno se je kolera najbolj širila v vročih poletnih mesecih. Letos pa, čim bolj se bližamo jeseni, tem bolj prihajajo z Balkana, iz Bosne in iz Ogrske-

ga poročila o razsajanju kolere. Naj sledi nekaj vesti o stanju kolere od zadnjega našega poročila:

Dunaj, 4. septembra: Židovski trgovec Pardo iz Soluna je ozdravel, obbolelo so pa 3 druge osebe na kolero. Domneva se, da so kolero na novo zanesli: na Dunaj rezervisti, ki so se vrnili iz Bosne. — Iz Prage poročajo, da so obboleli v Benešovu za kolero sumljivimi znaki trije rezervisti, ki so prišli iz Bosne. Poleg teh treh je obbolelo še več rezervistov 102. polka.

Budimpešta, dne 5. septembra: V Debrečinu je umrl na kolero delavec Josip Nagy. — V okraju Bereg na ogrski meji je obbolelo, kakor se poroča iz Lvo-va, v dveh vaseh 9 oseb, izmed katerih jih je 5 umrlo. Kolero so zanesli tudi v te kraje rezervisti. Podobna poročila prihajajo tudi iz drugih krajev, posebno iz onih, kamor so se vrnili, ali kjer so se vozili rezervisti. Zdravstvene oblasti so odredile najstrožje zdravstveno-varnostne odredbe, da se omeji ta nevarnost, ki preti celi južni in srednji Evropi.

Zagreb, dne 5. septembra: V kraju Bošnjaci se je pojavilo 31 slučajev kolere, umrlo je 6 oseb. V Zagrebu je obbolelo za kolero 21 vojakov. Iz več krajev prihajajo uradna poročila o novih slučajih kolere. Posebno v Sremu se kolera zelo širi. Radi kolere so okrožne oblasti prepovedale vse letne sejne v sremskem okrožju. Sodne in finančne oblasti so dobile ukaz, da ne vabijo strank iz okuženih krajev. Osješka okrožna oblast je predlagala vladi, da se cel sremski okraj proglasi za okuženega.

Sarajevo, dne 5. septembra: Reka Drina je okužena, ker so se po nekod kopale od kolere okužene osebe v reki ter metale okužene predmete v vodo. Na srbski strani Drine so skoro vsa sela okužena. V vasi Drinovice na srbski strani je obbolelo razun 10 oseb vse prebivalstvo. V Bosni kolera ponehuje. V Tuzli se je pojavil zadnje dni samo en nov slučaj. Mest. Sarajevo je brez kolere. Da pa se kuga zopet ne razširi, je prepovedala bosanska vlada vsak promet s Srbijo. Ustavljen je tudi ves promet s sadjem. Sliv, katerih je letos v Bosni izredno mnogo, ne smejo nikamor izvažati. Ker ni dovolj posode za shrambo, bo de skoro ves pridelek uničen.

Belgrad, dne 5. septembra: Glasom uradnega izvestja je zadnje dni na novo obbolelo 670 oseb za kolero; umrlo pa jih je 135. Posebno hudo se širi kolera med vojaštvom, ki se je vrnilo z bojnega polja.

Bukarešt, dne 5. septembra: Uradno se razglasa, da znaša število bolnikov za kolero na Rumunskem v zadnjem tednu 797; umrlo je 123 oseb.

Budimpešta, 6. septembra: V okraju Beres je včeraj na kolero obbolelo 31 oseb in umrlo 10 oseb.

Ptujska pisma.

(Sodobna premišljevanja).

IV.

Neizmerno je bilo veselje po slovanskem svetu, ko so balkanski narodi potolkli lani krutega Turka. S Slovani so se veselili tudi drugi evropski narodi kot Francozi, Angleži, Švedi itd. Le eden evropski narod je bil potr, zelo potr in presenečen vsled slovanskih zmag, in ta narod so — Nemci. Madžarov niti ne omenjam, ker ti so tako krvni sorodniki Turkov. Pa poglejmo, kako so se Nemci obnašali do nas za časa turških napadov na našo zemljo.

Edini pravi prijatelji južnih Slovanov so bili takrat rimski papeži. Ti so vedno opozarjali vladarje, da je treba turške nevernike izgnati iz Evrope. Pa malokdo se je ganil; evropski vladarji so zasledovali le svoje „interese“. Niti Dunaj bi se l. 1683. ne bil rešil brez papeževe pomoči. Poljski kralj Ivan Sobieski je prišel s svojo armado do mesta Krakov, a naprej ni mogel, ker mu je zmanjkalo denarja. Ko je prejel od papeža denar, je pot nadaljeval in Turke slavno premagal pri Dunaju.

Imenovali bi lahko več papežev, ki so nagovarjali evropske vladarje na boj zoper Turke, n. pr. Siksta IV., Julija II., Leona X. Med vsemi pa se je najbolj trudil za osvobodjenje kristjanov papež Pij II. Odločil se je bil, da bo sam šel v boj nad Turka, a smrti je preprečila njegove namene. Še na smrtni postelji je rekel kardinalom: „Ker nisem mogel dokončati delo osvobodjenja krščanskega sveta od Turkov, nadaljujte vi to delo božje!“

Nemški cesarji bi bili morda kaj več storili za

južne Slovane, a so bili preveč odvisni od raznih knezov in grofov. Zato niso mogli toliko storiti, kot bi bili radi. Tako je n. pr. cesar Friderik I. 1473 pri nemških mestih in velikaših prosil pomoči zoper Turke, a spoznal je, da ni pomoči za tlačene Slovence in Hrvate. Pozneje so cesarje tudi protestantje silno mnogo ovirali, da niso mogli posvetiti svoje pozornosti Turkom. Kaj je bilo protestantom mar za tlačene Slovence in Hrvate, kaj jim je bilo za vero? Dosti ljubši so jim bili Turki kot katoliški Slovenci in Hrvati.

Zato so bili južni Slovani takrat sami sebi prepuščeni. Njih žalostni položaj spoznamo iz pisma, katero so pisali kranjski stanovni papežu Sikstu IV. l. 1474 tako-le: „Povzdignili smo glas na vso moč, a žalibog malo se kaže, da se je slišal naš klic. Osemkrat je prihrul turški sovraznik z veliko množico v našo deželo, požgal je po njej in opustošil jo, da se sme smiliti Bogu, Vaši svetosti in vsakemu kristjanu. Kaj nam je storiti, ako nam kristjani še sedaj ne pridejo na pomoč...? Malo čutimo, da se zmenijo za reve naše dežele in kar še pride, ker v toliko in toliko letih se še nič ni storilo določnega za nas, sami smo se branili.“

Tudi Stajerci so bili vsi potr. Dne 9. decembra l. 1474 so sklenili v Mariboru, poslati k cesarju Janezu pl. Savrava, da bi mu razložil njihove prošnje. Rekli so mu, naj cesarju naznani, da so kmetje radi vednih turških napadov obupali, da so pripravljani, odreči pokorščino zemljiškim gospodarjem, Turkom se pridružiti ali se pa izseliti na Laško, na Ogrsko ali kamorkoli.

Enako so Hrvati l. 1493 poslali prošnjo do kralja. V njej se pritožujejo o strašnih grozodejstvih, katera jim prizadevajo Turki. Več kot 70 let — tako pi-

šejo — se mu ustavljamo in kakor trdnjava branimo kar mogoče krščanske dežele s svojimi životi. Sedaj se pa ne moremo dalje braniti, ker do prihodnje pomladi ali poletja so nam postavili Turki rok, do katerega jim moramo odgovoriti in obljuditi pokorščino. Ker so v 70 letih vednega bojevanja opešale naše moči, zato prosimo za Boga in mile njegove Matere, naj nas cesar in knezi varujejo turške sužnosti.

Iz teh zgodovinskih poročil je jasno, da se za strašno bedo južnih Slovanov v 15. stoletju Nemci niso nič brigali in nič pomagali, dasi smo bili z njimi pod enim vladarjem. Da, prečudno je bilo, da so Turki l. 1476 hodili 4 mesece po slovenskih deželah ter uganjali nepopisna grozodejstva, a nikjer ni bilo vojakov, da bi jih bili napodili.

Koroški letopisec Unrest pripoveduje, da so se zoper Turka nabrali vojaki obračali v druge name- ne. L. 1494 je prišlo okrog 5000 Turkov, kateri so divjali okrog Planine, Pilštanja, Slovenske Bistrice in Zajčjega samostana. Vse so oropali in odpeljali okrog 7000 kristjanov v turško sužnost. Blizu omenjenih krajev, kjer se je to godilo, je bilo zbranih okrog 3000 vojakov in najemnikov nemškega cesarja. Ti bi se bili turškemu roparju lahko postavili v bran, a to menda ni bila njihova naloga. Tem bolj pa so Nemci nadlegovali in škodovali slovenskim kmetom.

Za l. 1523 so slutili zopet hud turški napad na Hrvaške in slovenske dežele. Zato so se pripravljali na brambo. Cesar Ferdinand se je nadejal pomoči tudi iz Nemčije. Toda v Nürnbergu so nemški knezi sklenili, poslati na hrvaško mejo vojakov, pa le toliko in tedaj, kolikor in kadar je dolžna nemška država podpirati svojega cesarja.

(Dalje prihodnjik.)